

Економічні науки

УДК 336.71

Синенко Олександр Іванович

*доцент кафедри економічної кібернетики та маркетингу
Київський національний університет технології та дизайну*

Синенко Александр Иванович

*доцент кафедры экономической кибернетики и маркетинга
Киевский национальный университет технологии и дизайна*

Sinenko Alexander

*Associate Professor of the Department of Economic Cybernetics and Marketing
Kyiv National University of Technology and Design*

Алекса Єлизавета Григорівна

*студентка
Київського національного університету технології та дизайну*

Алекса Елизавета Григорьевна

*студентка
Киевского национального университета технологии и дизайна*

Aleksa Yelizaveta

*Student of the
Kyiv National University of Technology and Design*

**ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ УПРАВЛІННЯ ВЛАСНИМ
КАПІТАЛОМ БАНКУ**

**ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ УПРАВЛЕНИЯ СОБСТВЕННЫМ
КАПИТАЛОМ БАНКА**

**THE ARTICLE CONSIDERS THE FEATURES OF MANAGEMENT AND
OWN CAPITAL OF BANKS**

Анотація. У статті розглянуто стан та особливості управління власним капіталом банків. Проаналізовано зміни у структурі власного капіталу банків України. Визначено основні проблеми та перспективи управління власним капіталом банків.

Ключові слова: банк, капітал, власний капітал, управління власним капіталом.

Аннотация. В статье рассмотрено состояние и особенности управления собственным капиталом банков. Проанализированы изменения в структуре собственного капитала банков Украины. Определены основные проблемы и перспективы управления собственным капиталом банков.

Ключевые слова: банк, капитал, собственный капитал, управление собственным капиталом.

Summary. The article considers the features of management and own capital of banks. Analyzed changes in the structure of equity banks in Ukraine. The main problems and prospects of management equity commercial banks.

Key words: bank capital, equity, equity management.

Постановка проблеми. Одним із найважливіших чинників зростання економіки є надійна і потужна банківська система, від стану та ефективності функціонування якої залежать інвестиційна активність і темпи економічного зростання держави. Власний капітал банку є основою діяльності банківських установ, що забезпечує можливість здійснювати позитивний вплив на економіку, розширювати банківські послуги, розвивати та генерувати вхідні грошові потоки, не допускаючи при цьому значних ризиків і, відповідно, зберігаючи надійність банків. Власний капітал банку формує достатній рівень конкурентоспроможності як узагальнюючого показника стійкості та дієздатності кожного банку і банківської системи взагалі, а також забезпечує впевненість позичальників у

тому, що банк спроможний задовольнити їх потреби в кредитах, навіть якщо економіка переживатиме спад. Тому проблеми розробки ефективної моделі управління формуванням власного капіталу банку залишаються надзвичайно актуальними для банківських установ будь якої країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливу увагу проблемам управління капіталом банку приділяють, О. Лаврушин, У. Грудзевич, Ж. Довгань, А. Мороз, О. Дзюблик, М. Алекеєнко, М. Савлук та інші. Незважаючи на такі дослідження, доцільно й надалі продовжувати наукові та практичні пошуки у цьому напрямку, оскільки й дотепер вважається однією з найактуальніших проблем.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Аналіз проблем управління власним капіталом та обґрунтування перспективних напрямів його вдосконалення.

Виклад основного матеріалу. Зміцнення капіталу банківських установ є одним із найважливіших завдань забезпечення економічного зростання. Власний капітал банку дає змогу здійснювати його подальший розвиток і витримувати конкуренцію на ринку банківських послуг. Одними з найважливіших питань банківської діяльності є обсяги і динаміка власного капіталу банку, фактори його формування та шляхи збільшення.

Власний капітал банку є не лише джерелом проведення банківських операцій, а й інструментом зміцнення довіри з боку клієнтів, вкладників і кредиторів до конкретної фінансово-кредитної установи, а також до банківської системи в цілому.

Капітал банку – це сукупність власних, залучених і позичених коштів, що перебувають у розпорядженні банку та використовуються ним для формування матеріальних, нематеріальних і фінансових активів у грошовій формі та здійснення своєї діяльності з метою отримання прибутку [1, с. 160]

За економічним змістом поняття капіталу належить насамперед до коштів власників, внесених ними на свій ризик. Ризик власників полягає в

тому, що дохідність капіталу може бути низькою або діяльність спричиниться до збитків і банк стане банкрутом, через що вони втратять свої кошти. Банківський капітал складається з акціонерного капіталу, резервів та нерозподіленого прибутку, хоча може включати й інші елементи згідно з регулюючими правилами конкретної країни. Основною частиною капіталу як за розмірами, так і за значенням є статутний капітал, що формується з акціонерного або приватного капіталу шляхом емісії акцій чи внесків засновників. Капітал банку відіграє роль своєрідного буфера, який поглинає втрати від реалізації різноманітних ризиків. Капітал слугує захистом для коштів вкладників і кредиторів, оскільки збитки від кредитних, інвестиційних, валютних операцій банку, зловживань, помилок списуються за рахунок резервів, які не входять до складу капіталу [2]. Розмір банківського капіталу істотно впливає на рівень надійності та довіри до банку з боку суспільства. Саме тому проблема визначення достатності капіталу банку та методи його регулювання є однією з важливих у міжнародній банківській практиці. Світова фінансова криза стала на заваді підвищенню капіталізації банківської системи, загострила фінансовий стан банків, уповільнила нарощування їхніх капіталів та зменшила спроможність підтримати економічне зростання.

Ефективний механізм управління власним капіталом підприємства дозволяє в повному обсязі реалізувати поставлені цілі і завдання, сприяє результативному здійсненню функцій управління. Важливою складовою управління структурою власного капіталу є мінімізація вартості власного капіталу та його складових як головних чинників фінансових результатів діяльності банку. Тому управління власним капіталом з метою збільшення ринкової вартості банку має здійснюватися у двох взаємопов'язаних напрямках: пошук додаткових джерел фінансування відповідно до стратегії розвитку банку та оптимізація структури власного капіталу за ознакою мінімізації вартості власного капіталу.

Етапи процесу оптимізації управління власним капіталом банку:

1. Оцінка стимулу

Важливим в потребі оптимізації, є зниження ефективності функціонування системи управління власним капіталом підприємств. Ефективність рішень, що приймаються системою управління власним капіталом банку, пропонуємо оцінювати за допомогою коефіцієнта ефективності управління це відношення змін вартості банку та загального обсягу власного капіталу.

2. Досвід управління власним капіталом.

Досвід, здобутий у процесі попередньої діяльності, корисний, він прямо не може бути використаний для організації управління, його необхідно постійно корегувати відповідно до поточної ситуації.

3. Формулювання проблеми у сфері управління власним капіталом.

Організація системи управління власним капіталом банку має забезпечити розв'язання таких проблем, як: недостатності грошових ресурсів; збитки; відсутності управлінської команди; зниження якості надання банківських послуг; конфлікту серед керівництва банку; звільнення високваліфікованих працівників та ін.

4. Пошук рішення.

Використовується за допомогою теорії систем, яка вивчає різні явища, базуючись лише на формальних взаємозв'язках між різними параметрами, що їх становлять, і на характері їхніх змін під впливом зовнішніх умов. На цьому етапі здійснюється побудова моделі досконалої системи управління власним капіталом, що передбачає визначення її структури, комунікацій та функціональності.

5. Збір даних та їх прогнозування.

Основним джерелом даних, котрі використовуються у процесі організації управління, є зворотний зв'язок, який порівнює вибірку виходу системи управління, що функціонує, з моделлю очікуваного виходу та

виділяє відмінності (порівняння реального обсягу і структури власного капіталу, що склалися, та аналогічних показників, досягнення яких було заплановано); формує процес реалізації цих рішень, впливає на основний процес системи управління власним капіталом банку з метою зближення виходу і моделі виходу.

6. Встановлення критеріїв ефективності.

Для ефективності потрібно відповідати таким параметрам системи управління власним капіталом банку, як забезпечення та обґрунтування оптимального розміру власного капіталу, його використання з урахуванням потреб банку, контролю за формуванням та використанням складових власного капіталу, проведення аналізу фінансово-господарської діяльності банку з погляду ефективності його роботи як бази прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

7. Прийняття управлінського рішення.

За для оптимального управлінського рішення тієї чи іншої проблеми вибору ефективної системи управління власним капіталом банку, необхідно розглянути кілька різних варіантів. Їх дослідження дасть змогу вибрати один із тих, що забезпечить одержання максимальної вигоди.

8. Реалізація прийнятого рішення.

Механізм реалізації проекту організації управління власним капіталом банку – це ретельне планування дій, навчання персоналу та формування позитивного ставлення до змін у масштабі установи.

9. Оцінка результату організації.

Безперервний процес, що передбачає проведення опитування працівників, перевірок дотримання графіків упровадження, визначення економії, контроль за виконанням поставлених завдань, проведення зборів, оцінку задоволення клієнтів, акціонерів, потенційних вкладників, інвесторів. Потенційні вигоди такого підходу можуть значно перевищувати

витрати, пов'язані з організацією системи управління власним капіталом банку.

Якщо в системі управління власним капіталом виявиться, що якийсь елемент є малоефективним, то вся система управління банківською діяльністю буде мати недостачу конкретного елемента і відповідно буде менш результативною [3]. Тому в процесі функціонування системи управління власним капіталом доцільно постійно оцінювати, як елементи системи відповідають один одному, і при виникненні певних відхилень вносити відповідні корективи.

Зазначимо, що в результаті набуття чинності Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання негативному впливу на стабільність банківської системи» змінено визначені ЗУ «Про банки і банківську діяльність» мінімальні обсяги статутного та додаткового капіталу банків. Так, мінімальний розмір статутного капіталу банку збільшено зі 120 млн. грн. до 500 млн. грн. [4]. Згідно з Концепцією реформування банківської системи, підготовленою НБУ, докапіталізація банків має завершитися до 2024 року.

Але все рівно, збільшення мінімального обсягу статутного капіталу банку не є достатньо ефективним заходом регулювання та підвищення стабільності банківської системи України, адже набагато більш важливими є регулювання напрямків вкладання капіталу, тобто якість активів банку. Враховуючи негативний вплив складної соціально-політичної та економічної ситуації, слід очікувати збільшення кількості банків, що будуть визначені як проблемні або неплатоспроможні, та щодо яких може бути прийняте рішення про ліквідацію. В той же час, варто зазначити, рівень та якість розвитку ринку банківських послуг визначається не кількістю наявних банківських установ, а ступенем покриття населення банківськими продуктами та їх якістю.

Значна девальвація гривні, спад в економіці, військові дії у східному регіоні, недостатній рівень корпоративного управління зумовили погіршення якості кредитного портфелю банків. Унаслідок зростання рівня негативно класифікованої заборгованості банки змушені були створювати значні резерви за активними операціями, що неминуче негативно вплинуло на рівень капіталізації банківських установ.

Проведений аналіз свідчить що, перспективи збільшення рівня капіталізації банківської системи України є недостатніми для належного покриття ризиків банківської діяльності, що негативно позначається на стабільності та надійності як окремих банківських установ так і банківської системи загалом.

Підвищення рівня капіталізації вітчизняних банків забезпечить динамічне і ефективне функціонування всієї банківської системи України, сприятиме зростанню її конкурентоспроможного потенціалу у задоволенні потреб економіки у фінансових ресурсах. Подальше нарощування обсягів власного капіталу, як необхідна передумова розвитку банківського сектору України, що є адекватною сучасним потребам економіки, по суті немає альтернативи. Відтак постає гостра потреба пошуку надійних джерел збільшення банківського капіталу. Серед таких джерел головними виступають: прибуток від банківської діяльності, кошти акціонерів та субординований борг. Однак, на даний момент залучення коштів із названих джерел пов'язане з такими труднощами [6]: збиткова діяльність банків, протягом останніх років; труднощі загальноекономічного характеру, зумовлені дефіцитом грошових ресурсів на фінансовому ринку в період кризи.

На сьогодні найбільш перспективними є методи забезпечення зростання власного капіталу як за рахунок зовнішнього залучення, так і можливостей оптимальної капіталізації прибутку, злиття банків, а також застосування прогнозних експертних систем щодо моніторингу власного

капіталу та організаційно-інформаційного забезпечення управління формуванням власного капіталу. Українські банки мають обмежені можливості нарощування власного капіталу за рахунок збільшення прибутку через недостатню ефективність використання активів .

Дослідження показало, що одним із перспективних напрямків збільшення власного капіталу банку для українських умов є концентрація банківського капіталу на основі банківських злиттів і поглинань, створення банківських холдингів і альянсів, що досить характерно для закордонної практики і дає низку додаткових конкурентних переваг. Варто відзначити, процес управління власним капіталом вимагає побудови таких механізмів, які забезпечать: формування власного капіталу, підтримання його оптимального обсягу, структури, параметрів та використання в напрямках, які відповідатимуть інтересам більшості акціонерів.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Таким чином, проведене дослідження дозволяє стверджувати про неоднорідність та складність структури власного капіталу банків та процесу його формування.

Процес управління капіталом банку потребує як від самих банків, так і від регуляторних органів постійної оцінки власних ресурсів, використання новітніх методів розрахунку регулятивного капіталу, надійного управління ризиками та ефективного використання власних ресурсів. Варто відзначити, що лише застосування ефективної системи управління власним капіталом дозволить вітчизняним банкам покращити своє фінансове становище та отримати запланований прибуток.

Удосконалення організації управління власним капіталом банку слід розглядати як один із головних чинників підвищення ефективності будь-якої господарської діяльності. Від цього залежить поліпшення позицій банку в конкурентній боротьбі, його стабільне функціонування та динамічний розвиток. Система управління власним капіталом банку може

вважатись досить ефективною лише у тому разі, коли вона дає змогу не лине раціонально використовувати власний капітал, а й забезпечувати активний пошук можливостей подальшого формування власного капіталу та розвитку банку.

Література

1. Антонюк О.І. Особливості формування капіталу комерційними банками в Україні / О.І Антонюк // Інноваційна економіка. – 2014. – № 50. – С. 160–164.
2. Савлук, С. М. Власний капітал комерційного банку [Текст] : монографія / С. М. Савлук. – Київ : КНЕУ, 2014. – 459 с.
3. Зиновьева Ф.В. Методы исследования экономических процессов (монография) / под.ред. д.е.н. профессора Ф.В.Зиновьева –Симферополь: ЧП «Феникс». -2009. – 244 с.
4. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 17 грудня 2000 р. № 2121-III [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
5. Герасименко В. Управління власним капіталом банку в Україні в умовах фінансової кризи / В. Герасименко, Р. Герасименко // Вісник НБУ, - 2017. - №10. – С. 12
6. Міщенко В.І. Банківські операції : [підручник] / В.І. Міщенко, Н.Г. Слав'янська. – К. : Знання, 2009. – 727 с.

References

1. Antonyuk O.I. Features of the formation of capital by commercial banks in Ukraine / O.I. Antonyuk // Innovative economy. - 2014. - No. 50. - P. 160-164.
2. Savluk, S. M. Ownership of a commercial bank [Text]: monograph / S. M. Savluk. - Kyiv: KNEU, 2014 - 459 p.

3. Zinoviev F.V. Methods of studying economic processes (monograph) / sub. doctor of economics Professor F.V. Zinoviev-Simferopol: PE "Phoenix". - 2009 - 244s.
4. Law of Ukraine "On Banks and Banking Activity" of December 17, 2000, No. 2121-III [Electronic resource]. - Access mode: http://zakon3.rada.gov.ua/us_laws/show/2121-14
5. Gerasimenko V. Management of the bank's own capital in Ukraine in the conditions of the financial crisis / V. Gerasimenko, R. Gerasimenko // Bulletin of the National Bank of Ukraine, - 2017. - №10. - S.12
6. Mishchenko V.I. Banking Transactions: [Tutorial] / VI Mischenko, N.G. Slavic - K.: Knowledge, 2009. - 727 pp.